

Sülinjärvi
Pöljän kirkk. as. p.
Kainankset 1928.

7.

Pöjän kivikautinen asuinpaikka Siihlinjärvellä.

Syysk. 20 p. 1927 saapui museoon n:o:na 8816 luettultuelta Neija Kampakonista saviastianpalasta, jotka Kuopion yhteiskoulun opettaja Maija Nissinen oli löytänyt Siihlinjärvellä, Pöjän pyräkin lähellä sijaitsevan, isänsä agr. Tatu Nissisen omistaman huvilan maalta. Löytöpaikka on aivan rautatie tien vieressä Pöjänjärven eteläpäässä, Savolanlahden koillisella rannalla, niin kuin paikallisten tilankarttojen mukaan tehdystä karttakuomoksesta näkyy (karttalite 1).

Nissisen huvilan löytöpaikasta n. 160 m. kaakkoon sijaitsevan Pöjänjärven länsipuoleisiin taloihin vievän kylätien ylikäytävän suunnalla puolella havaittiin rautatieleikkauksen koillisessa reunassa kivikauden kulttuurimaata ja kaivettiin näissä kohdissa yhdessä yhteensä 100 m².

I:ssä kaivauksessa tutkittiin ylikäytävältä Pöjän pyräkille vievän tien viereen avatun soutuhaudan ja rautatieleikkauksen välistä maakieloketta 43 m² laajalta (kartta 2). Sijijyhtäkerroksen peittämä, liiskaantunut kangasrieta sisälsi aivan vähän löytöjä mutta alue tutkittiin kuitenkin samantyyppisen muun hävityksen tieltä. Ruuduilla 0,1: i, k tuli 20-30 sm syvässä esiin 112 x 62 sm laaja kiveys (kartta 3, valokuvat 2-5), jonka reunakivet olivat keskisiä huomattavasti korkeammalla. Lieden keskikohdalla näyivät kivet palaneen rikki- ja liettä

puhdistettuessa sitä irtaantui nokia ja kivien murstkaa, niin että kohdalle syntyi valokuvassa näkyvä n. 18 cm syvä kuoppa. Kaivettaessa telityyppien havaintojen nojalla ei käy ratkaiseminen, onko liesi eikä alusta alkaen tarkoitettu keskellä matalammaksi, vai ovatko keskiset kivet palaneet rikki ja miten hävinneet. Kiveyksen koko alalla ja eteläisten reunakivien ulkopuolellakin oli nokimaata, ja sen ympärillä harmaata, tuhkanväristä, minkuin valokuvasta 4 paraiten näkyy. Nokimaa ja harmaa maa muodostivat kiveyksen ulkopuolta suunnilleen seuraavan, soikean täplän, jonka leveys oli n. 1 m. ja pituus 2 m. (kartta 3). - Liesikiveys peitettiin korkeammalla maalla paikalleen. Tyypinnsä luovana edustajana se soveltuisi museoon tuotavaksi.

II kaivaus toimitettiin n. 50 m I:stä koakkoon, ylikäytävän toisella puolella, ratataikkauksen vieressä, jonka reunassa näkyi kulttuurimaa ryvymys (kartta 7 ja valokuvat 7-9) ja mistä kohdasta paikallakuntalaiset kertoivat aikaisemmin löydetyä särkyneitä saviastioita. Kaivettu alue oli 20 m pitkä sekä luoteispäästä 2 m ja kaakkoispäästä 4 m leveä, käsittäen 57 m² (kartta 4 ja valok. 6). Maa oli samanlaista kivetöntä hietaa kuin I:ssä kaivauksessa, ja cheä lyijyhietakerros peitti kulttuurikerroksen (kartta 7 ja valokuvat 8 ja 9).

Tässä toisessa kaivauksena kulttuurimaa oli verrattain väkevä, sisältäen runsaasti nokia ja palomaata, enimmäkseen liekkaan sekaantuneina hajallisina ja eränsäännöllisinä täplinä, joiden rajoja oli vaikea määrätä ja joiden muodossa ja sijain-

3.

tunnissa ei havaittu erityisiä järjestelmiä:
Vain yhdessä kohdassa, ruuduilla O-2: i-k,
arvotmerkit esiintyivät selkeämpinä ja yhte:
näisenä ryhmänä. Kaivausvilloksessa näkyi
täällä 5-15 mm:n täpimittäisiä pyöreitä ja
soikeita täpliä.

Mainitut täplät kartoitettiin päällekkäi:
sille kalkeeripaperille kolmelta havaintota:
solta, joista ylin viillettiin n. 30 cm sy:
vässä turpeen pinnasta, seuraava n. 48 cm
syvässä ja alin n. 55 cm syvässä (kartat 5 ja 6).

I:een karttaan merkittiin viisi täplää
ruuduilla O:k ja l:k ennen mainitun kult:
tuurimaasyvennyksen koillispuolella.

II:een karttaan merkittiin viisi täplää
I:n kartoituksen täplien kohdalle sekä lisäksi
yhdeksän täplää vieraisilla ruuduilla. Valo:
kuvat 10 ja 11 otettiin II:lta kartoitustasolta.

III kartta piirrettiin suunnilleen kerki:
määräisen kulttuurikerroksen pohjalta, ja jotkut
siihen merkityt täplät ulottuivat vielä karto:
itustason alapuolelle, pistäytyen korkeammallaan
maahan. III:ssa kartassa on 17 täplää, niistä
4 I:ssä ja II:ssa kartoissa olleiden kohdalla,
5 II:n kartan täplien kohdalle osuvaa ja
8 uutta, ylempiä tasoilla esiintymätöntä.

Kartoitusten ja mittausten mukaan laa:
ditusta kaavamaisesta leikkauskuvasta (kartta 8)
nähdään, että täplät alkavat verrattain sy:
vällä, suunnilleen kulttuurikerroksen pohjälä:
hissä. Samalla tavalla selkenivät karttaan
pantaviksi myöskin Räisälän Pitkäjärven
ja Jäkärän I:n kaivauksen paalun sijat
(SM 1918, s. 29, k. 3 ja Top. ark. Jäkärän kaiv.
1922), ja tämän Pöljän kaivauksen täplien

4.
Tavoin ne myöskin osittain ulottuivat muuten
koskemattomaan pohjamaahan. Pölyssä täplä
oli eriten alimmalla kartoitus tasolla, väliin-
min I:llä ylimmällä.

Pölyn täplät ovat samanlaisia maahan-
lyötyn paalujen eijojä kuin aikaisemmin
Pitkäjärvellä ja Jäkärässä käydet, vain näitä
koikempia ja osaksi matkalampeakin. Toimen-
eroavaisuus on se, että Pölyssä paaluja on
ollut tiheämmässä ja pienemmällä alalla kuin
Pitkäjärvellä ja Jäkärässä. Lisäksi Pölyn
paalutuksessa ei ilmene säännöllistä suun-
nittelua, vaan ne ovat hajallisessa ryhmässä
ruutujen O:i ja O:l palomaapesäkkeiden vä-
lissä ja sioulla.

Mainituista palomaapesäkkeistä oli jälle-
vain koilliset puolikot, lounaisten osien hä-
vittyä rataleikkauksena. Tällä taholla on
saattanut tulla myöskin paalunreikiä,
joka tapauksessa paalunreitit ja paloma-
pesäkkeet näyttävät kuuluneen yhteen, vaikkei
käykään selville, minkälaisen laitelman ne
ovat alkuaan muodostaneet. Kodarta ei
voi olla kysymys, turkin avoimesta tuuli-
katoksesta kaan. Pitkemminkin olisi otaksut-
tavissa paalujen kannattaneen kalan tai lihan
savustuslaitetta, johon on kuulunut kakri tu-
lirijaa. Tämän, paremman muuttessa, otaksutun
savustuslaitteen rakennetta ei voida hahmoi-
tella epä-säännöllisesti ryhmittyneiden paalun-
eijojen nojalla. Paaluja turkin lience ollut
yhtäikää pystyissä kaikissa eijoissa. Syyys-
seliteistakaan ei päästä sen pitemmälle
kuin siihen ylimalkaiseen päätelmään, että
alimma esille tulleet ovat vanhimpia. Pieni

51
kaakkoinen tulisija saattaa ainutkään olla
luotaista vanhempi, koska se selkoki karttaan
pantavaksi vasta toisella kartoitustarolla.

Muutamia paunt Suomen kiirik. aluein:
paikoilla tavatut paalunraikien ja tulisijojen
yhdistelmät ovat kärsillä olevaa Pöljän löytöä
sekä sehemmit etä myöskin yleisluokasta;
semmat. Kankolan Nököpellon ja Teräväisen
Rantapellon sekä Ujjalan Palomäen löydoissä
paalunraikia on vain kaksi, ja ne ovat
tulisijaan läheisessä ja päämöllisessä
sijoittautumisessa (SMYA XXVIII, 1. kuvat
12, A, B, C ja 16, c; SM 1913 s. 72, k. 9). Jö
Pöljän paalunraikat ja tulisijat luetaan
edellisten muinaisjäämörten lajiin kuulu-
viksi, täytynee otaksua, että Pöljässä on
telmeiden kannatuspaaluja useasti useitten
saucalla paikalla, joten niiden sijat ovat
jääneet epäsuäämöllisiksi ja lähemmäin
selittämättömiksi ryhmäksi.

Helsingissä, tammik. 21 p. 1929.

Sakari Pätkä.

8 karttaa

11 valokuvaa

Löydöt KML No 8981: 1-36

Pöljän kiveksen kivikautinen asuinpaikka

Siilinjärvellä.

Syysk. 20 p. 1927 saapui museoon n:ona 8816 luetellut neljä kampakoristeista saviastianpalasta, jotka Kuopion yhteiskoulun oppilas Maija Nissinen oli löytänyt Siilinjärveltä, Pöljän pysäkin lähellä sijaitsevan, isänsä agr. Tatu Nissisen omistaman huvilan maalta. Löytöpaikka on aivan rautatien vieressä Pöljänjärven eteläpäässä, Savolanlahden koillisella rannalla, niinkuin paikallisten tilankarttojen mukaan tehdystä karttaluonnoksesta näkyi (karttaliite 1).

Nissisen huvilan löytöpaikasta n. 160 m kaakkoon sijaitsevan, Pöljänjärven länsipuolisiin taloihin vievän kylätien ylikäytävän kummallakin puolella havaittiin rautatieleikkauksen koillisessa reunassa kivikauden kulttuurimaata ja kaivettiin näissä kahdessa kohdassa yhteensä 100 m².

I:ssä kaivauksessa tutkittiin ylikäytävältä Pöljän pysäkille vievän tien viereen avatun santakuopan ja rautatieleikkauksen välistä maakielekettä 43 m² laajalta (kartta 2). Lyijyhietakeroksen peittämä, likaantunut kangashieta sisälsi aivan vähän löytöjä, mutta alue tutkittiin kuitenkin sannanoton uhkaaman hävityksen tieltä. Ruuduilla 0,1: i,k tuli 20 - 30 sm syvässä esiin 112 x 62 sm laaja kiveys (kartta 3, valokuvat 2 - 5), jonka reunakivet olivat keskisiä huomattavasti korkeammalla. Lieden keskikohdalta näyttivät kivet palaneen rikki, ja liettä puhdistettaessa siitä irtaantui nokea ja kivenmurskaa, niin että kohdalle syntyi valokuvissakin näkyvä n. 18 sm syvä kuoppa. Kaivettaessa tehtyjen havaintojen nojalla ei käy ratkaiseminen,

onko liesi ehkä alusta alkaen tarkoitettu keskeltä matalammaksi, vai ovatko keskiset kivet palaneet rikki ja siten hävinneet. Kiveyksen koko alalla ja eteläisten reunakivien ulkopuolellakin oli nokimaata, ja sen ympärillä harmaata, tuhkanväristä, niinkuin valokuvasta 4 paraiten näkyy. Nokimaa ja harmaa maa muodostivat kiveyksen ulkopiirteitä, suunnilleen seuraavan, soikean täplän, jonka leveys oli n. 1 m ja pituus 2 m (kartta 3). - Liesikiveys peitettiin koskemattomana paikalleen. Tyyppinsä hyvänä edustajana se soveltuisi museoon tuotavaksi.

II kaivaus toimitettiin n. 50 m I:stä kaakkoon, ylikäytävän toisella puolella, rataleikkauksen vieressä, jonka reunassa näkyi kulttuurimaasyvennys (kartta 7 ja valokuvat 7-9) ja mistä kohdasta paikkakuntalaiset kertoivat aikaisemmin löydetyh särkyneitä saviastioita. Kaivettu alue oli 20 m pitkä sekä luoteispäästä 2 m ja kaakkoispäästä 4 m leveä, käsittäen 57 m² (kartta 4 ja valok. 6). Maa samallaista kivetöntä hietaa kuin I:ssä kaivauksessa, ja eheä lyijyhietakerroksen (kartta 7 ja valokuvat 8 ja 9).

Tässä toisessa kaivauksessa kulttuurimaa oli verrattain väkevää, sisältäen runsaasti nokea ja palomaata, enimmäkseen hiekkaan sekaantuneina hajallisina ja epäsäännöllisinä, joiden rajoja oli vaikea määrätä ja joiden muodossa ja sijantumisessa ei havaittu erityistä järjestelmää. Vain yhdessä kohdassa, ruuduilla 0-2: i-1, asutusmerkit esiintyivät selkeämpinä ja yhtenäisenä ryhmänä. Kaivausviilloksessa näkyi täällä 5-15 sm:n läpimittaisia, pyöreitä ja soikeita täpliä.

Mainitut täplät kartoitettiin päällekkäisillä kalkeeripapereille kolmelta havaintotasolta, joista ylin viillettiin n. 30 sm syvässä turpeen pinnasta, seuraava n. 48 sm syvässä ja alin n. 55 sm syvässä (kartat 5 ja 6).

I:een karttaan merkittiin viisi täplää ruuduilla 0:k ja 1:k ennen mainitun kulttuurimaasyvennyksen koillispuolella.

II:een karttaan merkittiin viisi täplää I:n kartoituksen täplien kohdalle sekä lisäksi yhdeksän täplää viereisillä ruuduilla. Valokuvat 10 ja 11 otettiin II:lta kartoitustasolta.

III kartta piirrettiin suunnilleen keskimääräisen kulttuurikerroksen pohjalta, ja jotkut siihen merkityt täplät ulottuivat vielä kartoitustason alapuolelle, pistäytyen koskemattomaan maahan. III:ssa kartassa on 17 täplää, niistä 4 I:ssä ja II:ssa kartoituksella olleiden kohdalla, 5 II:n kartan täplien kohdalle osuvaa ja 8 uutta, ylempillä tasoilla esiintymätöntä.

Kartoitusten ja mittausten mukaan laaditusta kaavamaisesta leikkauskuvasta (kartta 8) nähdään, että täplät alkavat verrattain syvällä, suunnilleen kulttuurikerroksen puolivälissä. Samalla tasolla selkenivät karttaan pantaviksi myöskin Räisälän Pitkäjärven ja Jäkärälän I:n kaivauksen paalusijat (SM 1918, s. 29, k. 3 ja top. ark. Jäkärälän kaiv. 1922), ja tämän Pöljän kaivauksen täplien tavoin ne myöskin osittain ulottuivat muuten koskemattomaan pohjamaahan. Pöljässä täpliä oli eniten alimmaisella kartoitustasolla, vähimmin I:llä ylimmällä.

Pöljän täplät ovat samanlaisia maahan lyötyjen paalujen sijoja kuin aikaisemmin Pitkjärvellä ja Jäkärälässä kaivetut, vain näitä hoikempia ja osaksi matalampiakin. Toinen eroavaisuus on se, että Pöljässä paaluja on ollut tiheämmässä ja pienemmällä alalla kuin Pitkjärvellä ja Jäkärälässä. Lisäksi Pöljän paalutuksessa ei ilmene säännöllistä suunnittelua, vaan ne ovat hajallisessa ryhmässä ruutujen O:i ja O:l palomaapesäkkeiden välissä ja sivulla.

Mainituista palomaapesäkkeistä oli jälellä vain koilliset puoliskot, lounaisten osien hävittyä rataleikkauksessa. Tällä taholla on saattanut tuhoutua myöskin paalureikiä. Joka tapauksessa paalureiät ja palomaapesäkkeet näyttävät kuuluneen yhteen, vaikkei käykään selville, minkälaisen laitelman ne ovat alkujaan muodos-

taneet. Kodasta ei voi olla kysymys, tuskin avoimesta tuulikatoksestakaan. Pikemminkin olisi otaksuttavissa paalujen kannattaneen kalan tai lihan savustustelinettä, johon on kuulunut kaksi tulisijaa. Tämän, paremman puutteessa, otaksun savustuslaitteen rakennetta ei voida hahmoitella epäsäännöllisesti ryhmittyneiden paalusijojen nojalla. Paaluja tuskin lienee ollut yhtäaikaa pystyssä kaikissa sijoissa. Syvyysuhteistakaan ei päästä sen pitemmälle kuin siihen ylimalkaiseen päätelmään, että alinna esille tulleet ovat vanhimpia. Pieni kaakkoinen tulisija saattaa niinkään olla luoteista vanhempi, koska se selkeni karttaan pantavaksi vasta toisella kartoitustasolla.

Muutamit muut Suomen kivik. asuinpaikoilla tavatut paalunreikien ja tulisijoen yhdistelmät ovat käsillä olevaa Pöljän löytöä sekä selvemmät että myöskin yksinkertaisemmat. Kaukolan Nököpellon ja Teräväisen Rantapellon sekä Urjalan Palomäen löydöissä paalunreikiä on vain kaksi ja ne ovat tulisijaan läheisessä ja säännöllisessä sijoittautumissuhteissa (SMYA XXVIII, 1, kuvat 12, A, B, C ja 16 c; SM 1913 s. 72, k. 9). Jos Pöljän paalunreiät ja tulisijat luetaan edellisten muinaisjäännösten lajiin kuuluviksi, täytynee otaksua, että Pöljässä on tehneiden kannatuspaaluja useasti uusittu samalla paikalla, joten niiden sijat ovat jääneet epäsäännölliseksi ja lähemmin selvittämättömäksi ryhmäksi.

Helsingissä, tammik. 21 p. 1929.

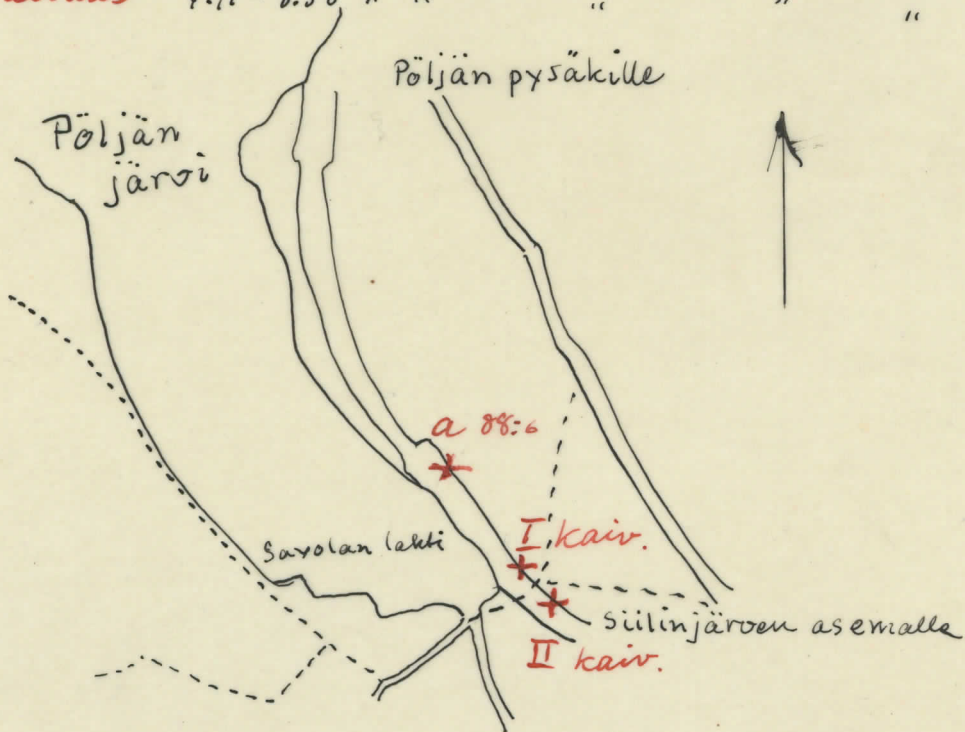
(Sakari Pälsi)

Sakari Pälsi.

Pöljän kivik. asuinpaikka
Siilinjärvellä

a 88/6 Kampakeramikan löytöp. agz. Tatu Nissisen huvilan kohdalla

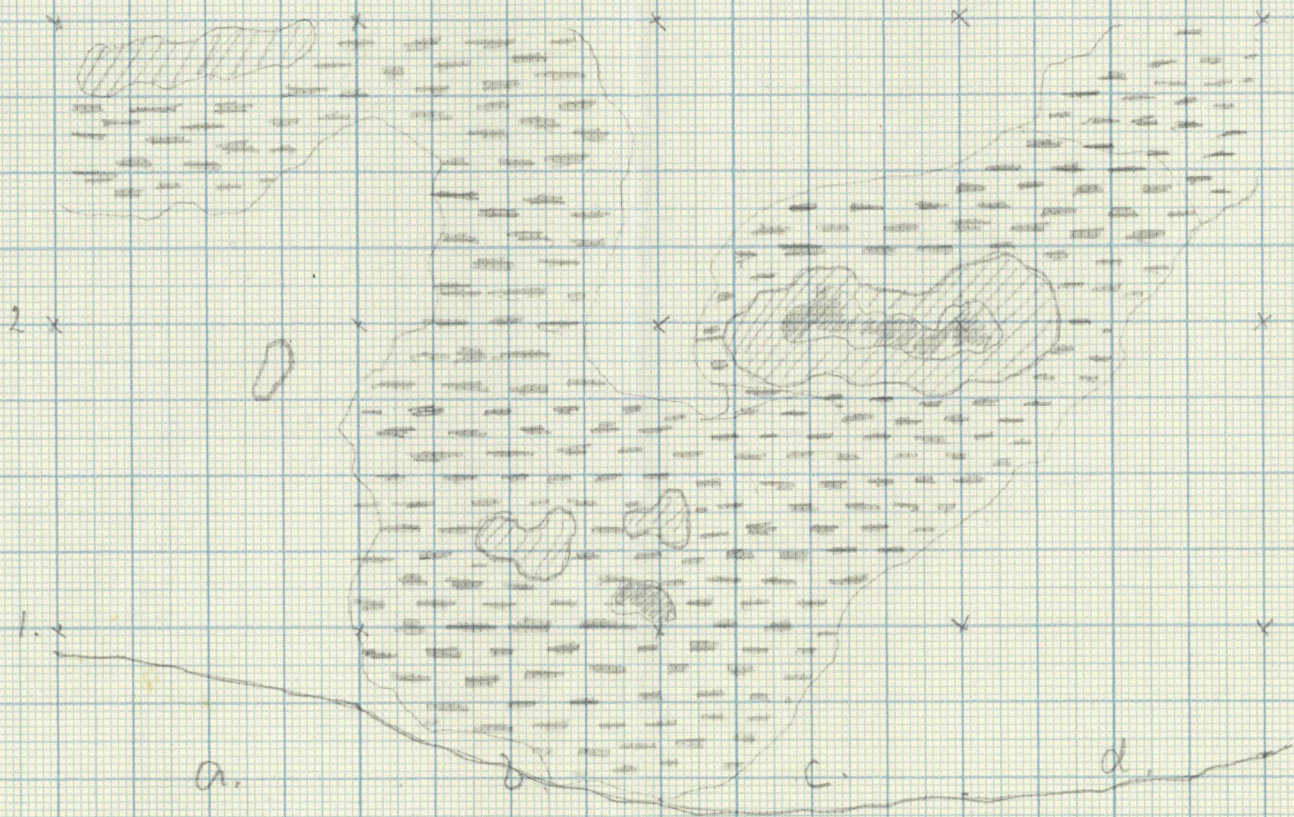
	9.49 m yläp.	Pöljänjärven	pinnan	"/VII	1928
<u>I</u> kaivaus	7.06 - 7.75 m	"	"	"	"
<u>II</u> kaivaus	7.71 - 8.50 m	"	"	"	"

Pöytä, Pyyntö, Linn, kaiva-
lus

Kaiv. II.

Nokaa
Lyygyyjuataa
poltettuina huataa

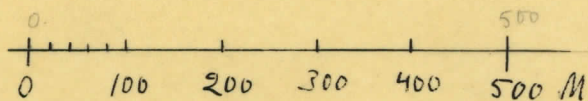
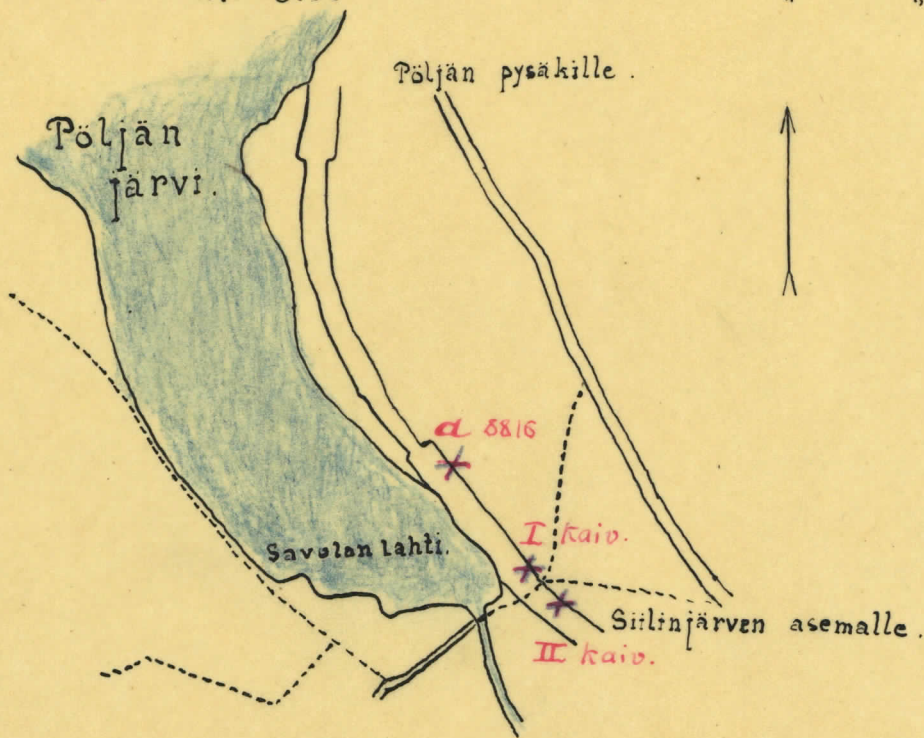
Kartta I

Kartta I

Pöljän kivik. asuinpaikka Siilinjärvellä

a 8816 kampakeraamikan löytöp. agr. Tatu Nissisen huvilan kohdalla
9.49 m yläp. Pöljänjärven pinnon //VII 1928

I kaivaus	7.06-7.75 m	"	"	"	"
II kaivaus	7.71-8.50	"	"	"	"

1928

S. Palsi.

Kartta 2.

Sülinjärvi, Pöljä
I kaivaus

1928 S. Pälsi.

Rajapyykki

Käntö piste 7.78 m ylempänä Pöljänjärven pintaa 11/10 1928.

S
a
r
t
a
k
u
o
p
p
a

4 1.74 1.76 1.77 1.69 1.70 1.63 1.58 1.48 1.54 1.47

3 1.89 1.89 1.86 1.83 1.79 1.76 1.75 1.68 1.63 1.57

2 2.02 1.97 1.93 1.95 1.87 1.87 1.85 1.83 1.78 1.72

1 2.16 2.12 2.09 2.06 2.00 1.96 1.91 1.94 1.83

a b e d e f g h i k

Rautatieleikkaus

Pohj.

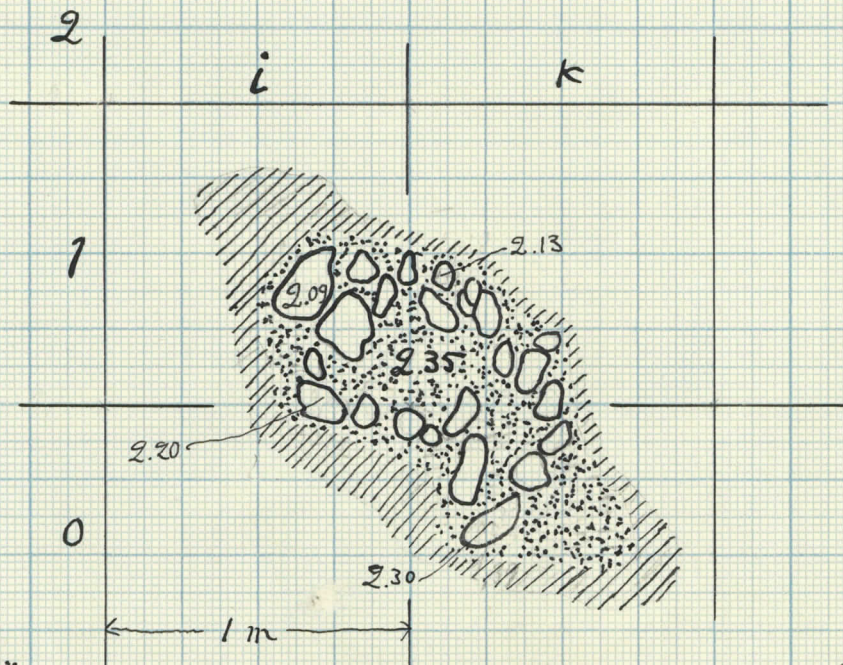
← 1m →

Käntöpiste 1.44 m alap. 0-pisteeseen
Ruuduilla suorat pinnituslukemat
esim. ruudan 2:d pintakorkeus:

$$7.78 - (1.95 - 1.44) = 7.27 \text{ yläp. Pöljänj. p.}$$

Kartta 3

Sülinjärvi, Pöytä
I kaivaus 1928
S.P.

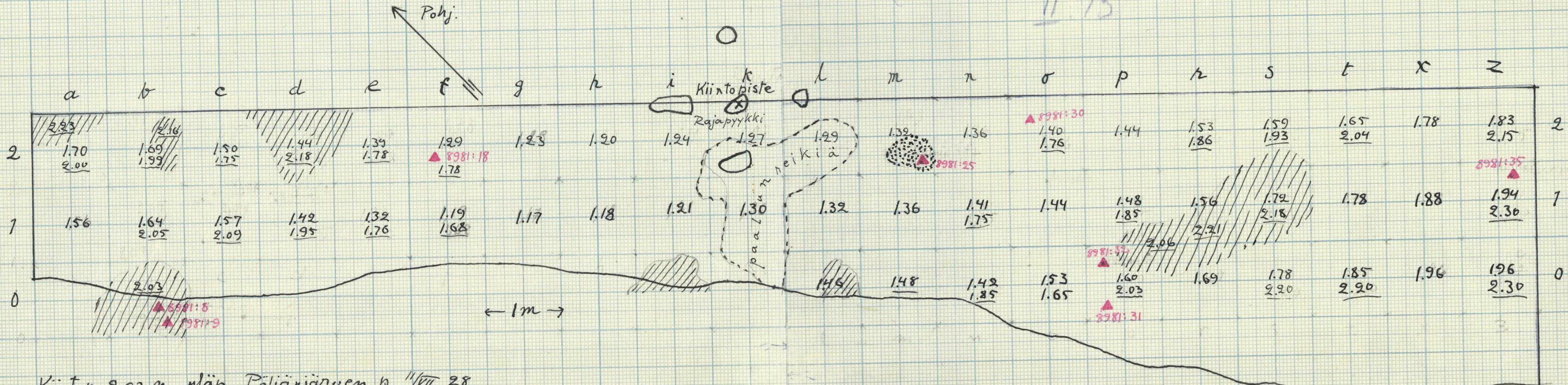
○ kiviä
● nokista
//// harmaata

Kiintopiste 1.44 m alap. 0-pist.
Suorat lukemat

Kartta 4

Sülinjärvi, Pöljä
II kaivaus 1928
S.P.

Sülinjärvi, Pöljä
II B

Kiintop. 9.23 m yläp. Pöljänjärven p. 11/VII 28

0 = piste 0.44 m yläp. kiintop.

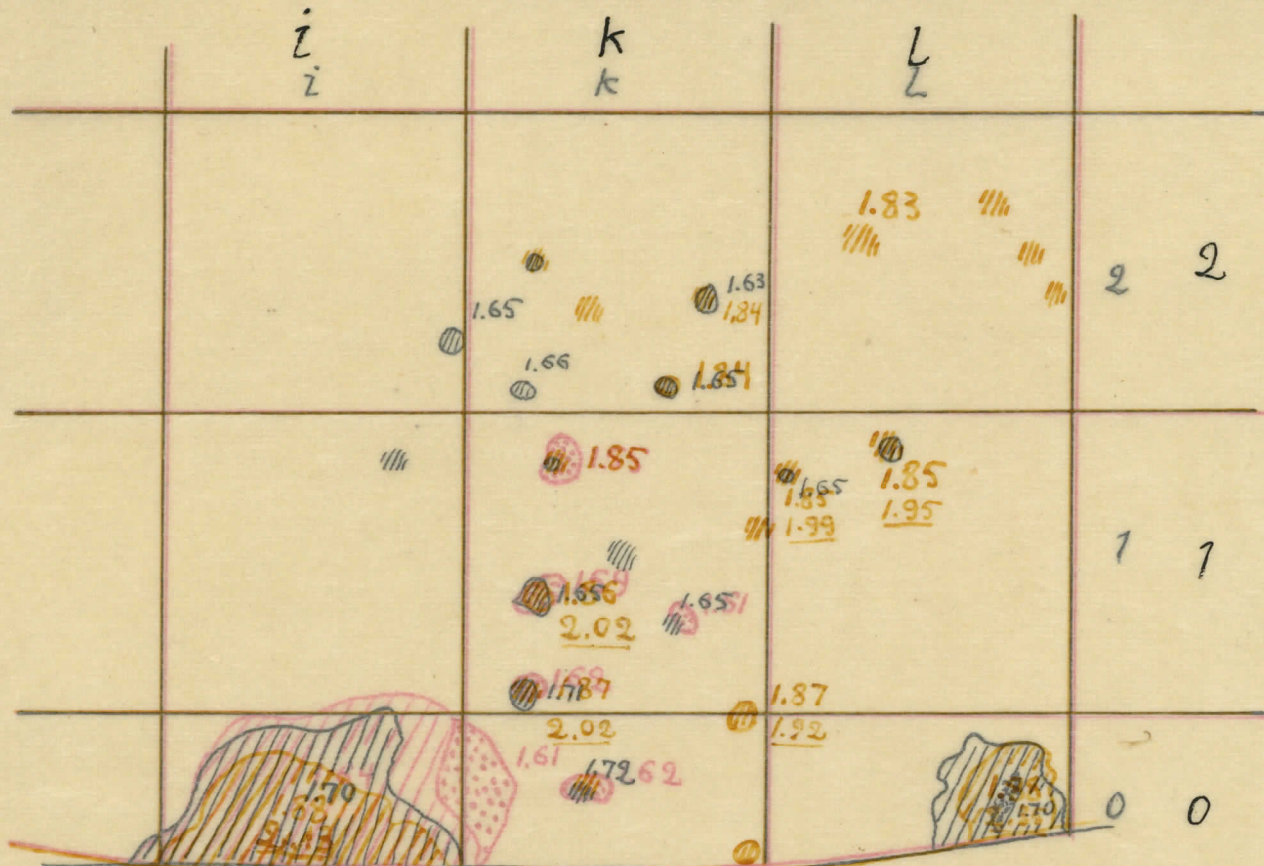
Suorat lukemat

1.69 turpeen pinta

1.99 kalluunimaan pohja

Kartta 5

III kartoitus 1.83 - 1.82 korkealta

Pöljän II kaivaus
paalujen reiät runduilla 0-2: i-L
Suorat lukemat. 0=piste 0.44 yläp. kiintopist.

Kartta 5

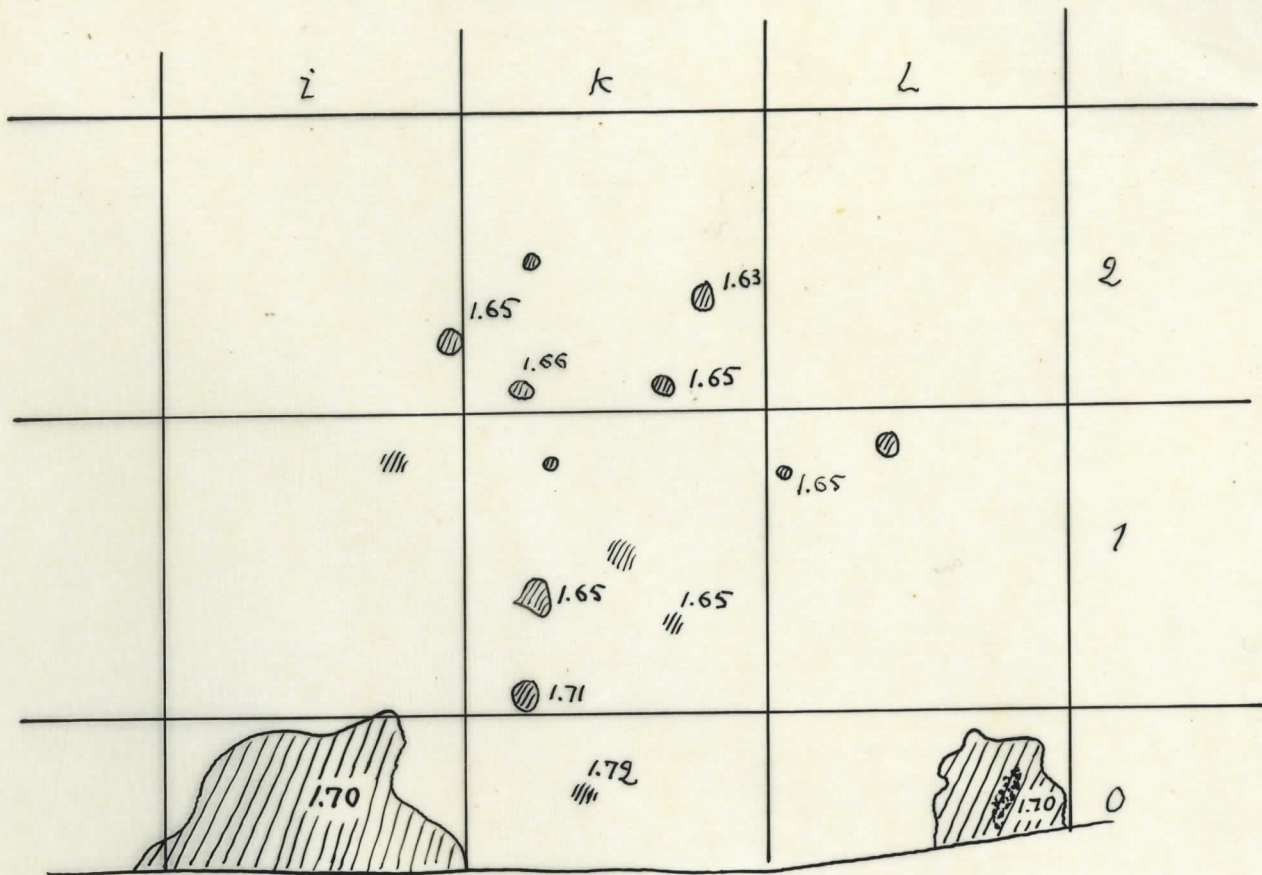
III kartoitus 1.83 - 1.88 korkealta

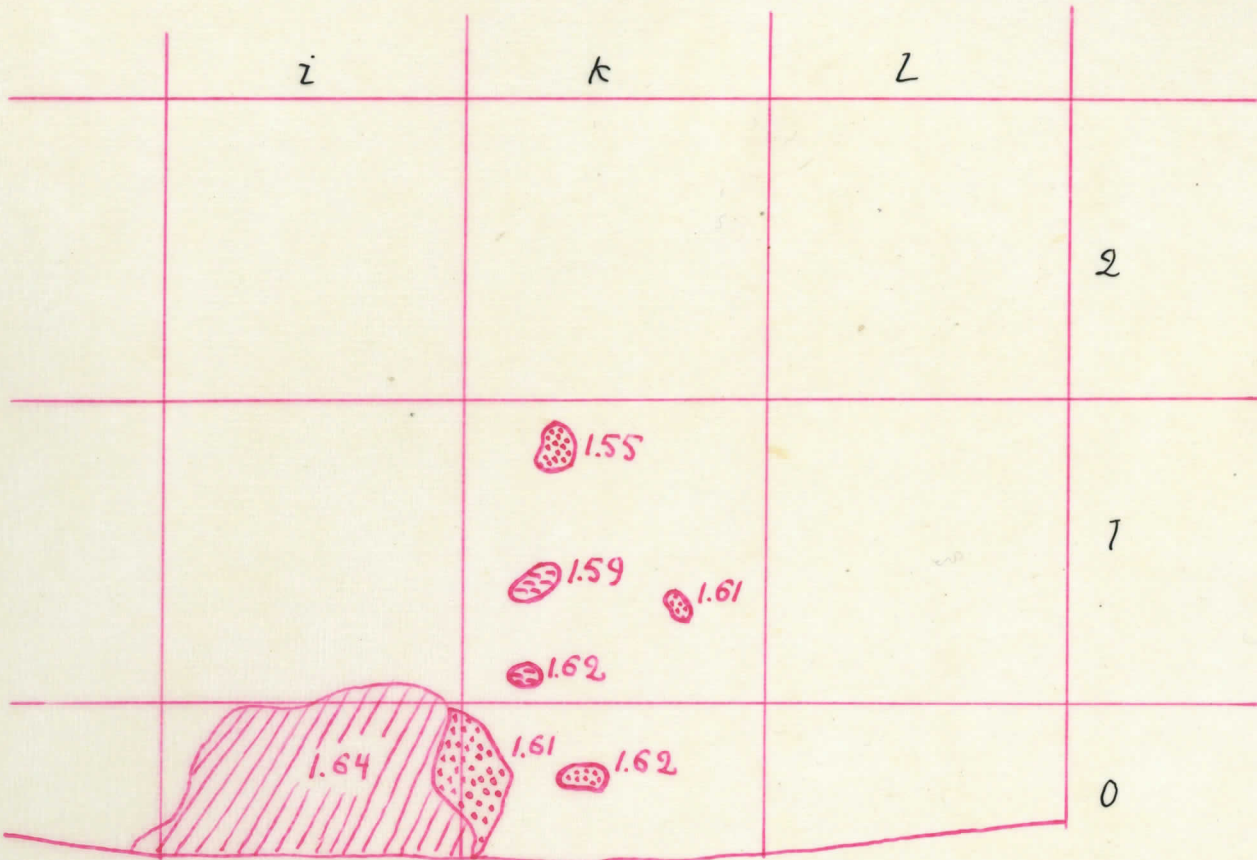
Pöljän II kaivaus

paalujen reiät runduilla 0-2: i-L
Suorat lukemat. 0-piste 0.44 yläp. kiintopist.

II kartoitus 1.63 - 1.72 korkealta

I kartoitus 1.55 - 1.64 korkealta

Kartta 6

Pöljä, II kaivaus, paalujen reiät ruuduilla 0-2: i-L

I kartoitus 1.55-1.64 korkealta

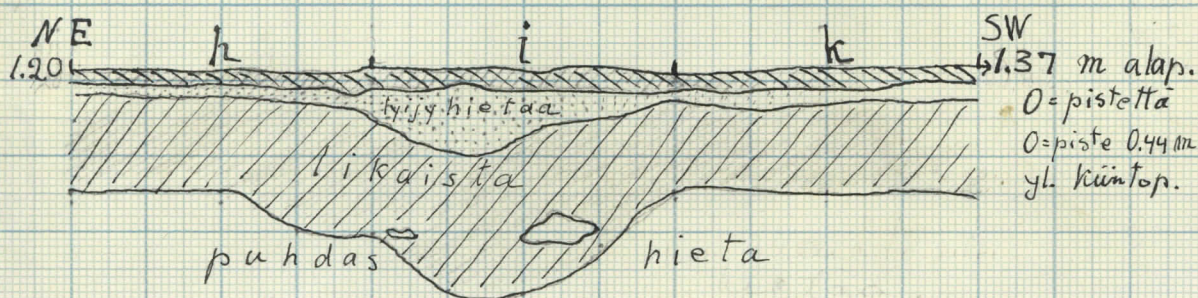
II " 1.63-1.72 "

III " 1.83-1.88 "

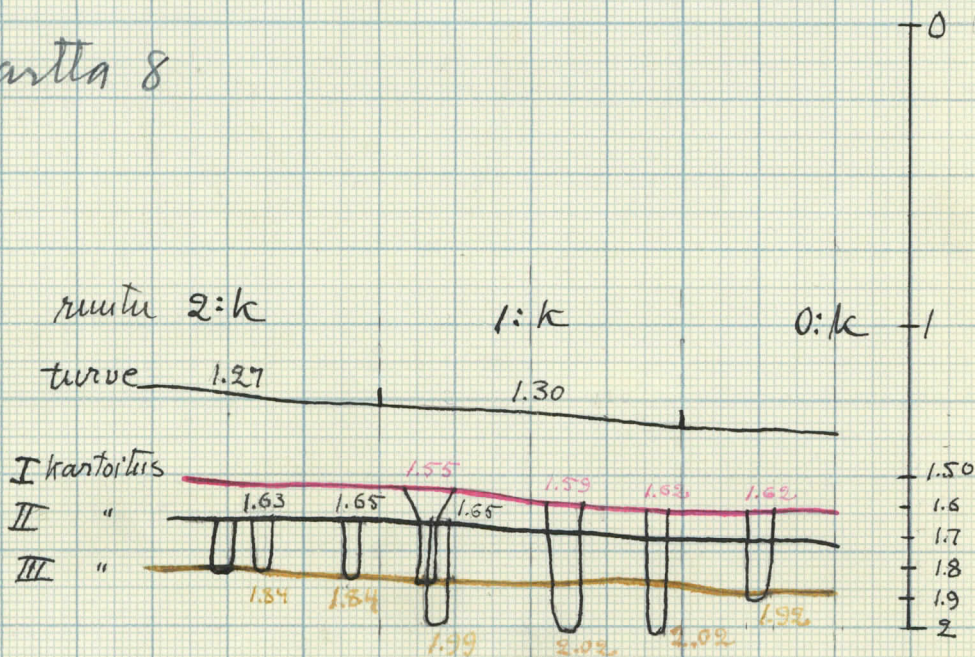
Kartta 7

Pöljän II kaivaus

Luonnon mukaan piirretty profiilikuva
 ruutujen 0:k-0:i-0:k keskikohdalta NE-SW-suunnassa
 rautatieleikkauksen reunasta

Kartta 8

Pöljän II kaivaus

yleisprofiili ruuduilta 0:k-1:k-2:k
 osoittaa paalunreikien asentoa
 tehty mittauksen mukaan
 Suorat lukemat, 0=piste 0.44 m yläkiintop.

8740

1. I kaivaus etelästä.

8741

2. Ruutujen 0,1: i, k kiviliesi lännestä.

8742

3. Ruutujen 0,1: i, k liesi koillisesta.

Sülinjärvi, Pöljä
I kaivaus 1928

S. Päski

8743

4. Liesi 0,1: i, k etelästä

8744

5. Liesi 0,1: i, k etelästä, ylhäältä.

Sülinjärvi, Pöljä
I kaur. 1928

S. Pälsi

8745

6. II kaivaus kaakosta. Vasemmalla keskellä rautatien ylikäytävä. Takana Savolanlahti.

8746

7. Ruutujen o:h,i,k kulttuurinimäisyys. Vrt. karttoja 4-7.

8747

8. Kulttuurinimäisyys o:h,i,k. Kartat 4-7.

Sülinjärvi, Pöljä
II kaiv. 1928 S. Pälsi

8748

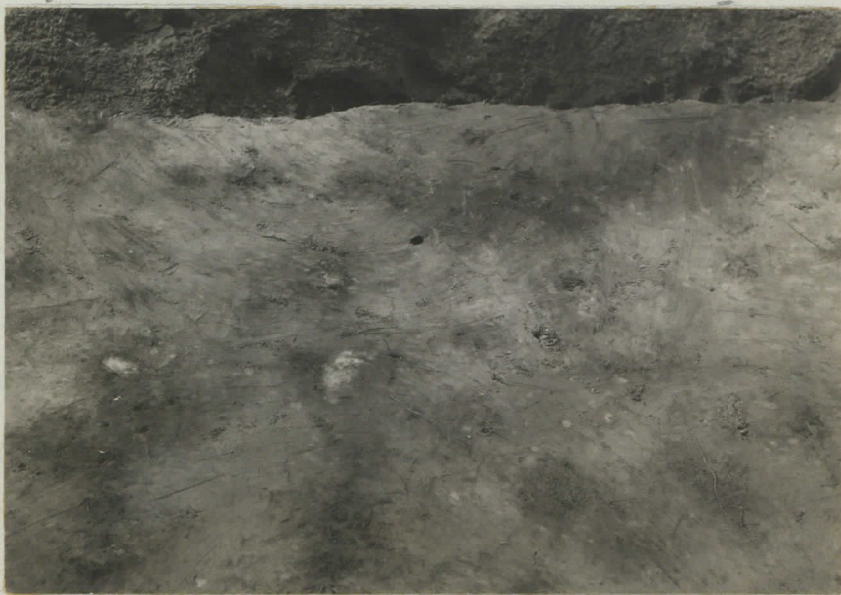
9. Runt. O:k, i, k. Kultt. m. sy-
venys, kartat 4-7.

8749

10. II:n kaivauksen pealunreikiä, valok.
II:ta kart. tasolta, mäteestä. Vrt. karttoja 5,6.

8750

11. II:n kaiv. pealunreikiä, II kartoitusasto,
koillisesta valokuvattu.

Sälinjärvi, Pöljä
II kaiv. 1928
S. Pälvi